

A trianoni határon átívelő kapcsolatok a Medvesalján

A 20. század nem minden ok nélkül viharosnak nevezett történelmi eseményei és politikai változásai folytán került sor az első világháború után a Kárpát-medence radikális átrendezésére, amely hosszú időre rányomta bélyegét az itt élő népek életére. A trianoni diktátum (szörny)szüleményeként létrehozott határok az érintett térségek addigi viszonyainak teljes átrendeződését okozták, szétzúzva a természetesen fennálló és működő kulturális, gazdasági és rokoni kapcsolatokat, elidegenítve egymástól a természetes közösségben élő népcsoportokat, elindítva a század történetében egy további jogtiprásokhoz, borzalmakhoz vezető eseménylavinát, amelynek következményei a mai napig, és még beláthatatlan ideig hatnak.

A Kárpát-medence 20. századi eseményeinek, s köztük a trianoni határmódosítások következményeinek tudományos feldolgozása nem kis feladatot jelent, s a társadalom kutatóinak hatalmas, még feltáratlan területek állnak rendelkezésükre. Mivel a rendszerváltás előtti évtizedekben a téma tabunak minősült, a 90-es években indultak csak meg ezt a ránk nézve nagy horderejű traumát különböző szempontokból megközelítő kutatások.

A jelen tanulmányban megpróbálom felvázolni azt, hogyan befolyásolta a határ jelenléte az elszakított területek közötti kapcsolatokat, s a hosszú évtizedekig tartó elzártság ellenére mennyire voltak képesek a különféle kapcsolatok fennmaradni, illetőleg új kapcsolatok szövődni a határt illető legújabb változások hatására (gondok itt a rendszerváltásra, esetleg az Európai Unióhoz való csatlakozásra). Vizsgálódásom középpontja a Salgótarjától mintegy 20 km-re elhelyezkedő Cered község, valamint a vele szomszédos, de már a határ másik oldalán található Tajti falu, amelyek egykor egy nyelvileg, néprajzilag, kulturálisan és gazdaságilag is szervesen összetartozó, a Medvesalja néven ismert tájegység részét alkották. Kutatásom nem az intézményes kapcsolatrendszerben okozott törésekre, változásokra irányul, antropológusként sokkal inkább a nem formális, a mindennapi életben szerepet játszó személyközi kapcsolatokban történő változások, valamint a határról való gondolkodás feltérképezése a célom. Ehhez alapvető forrásként szolgálnak a különböző korosztályú falubeliektől az interjúk készítése során felgyűjtött határnarratívák, azaz az emberek emlékezetében megőrzött határral kapcsolatos élmények elbeszélései. Ennek kutatása – véleményem szerint – a huszonharmadik órában van, aminek okai nyilvánvalóak. Napjainkban az első világháborút követő eseményeket (azaz a demarkációs vonal, majd a békediktátum aláírása utáni határ létrejötte), ill. azok megélését, hatását a mindennapi életre már nem tudjuk közvetlen élménybeszámolóknak alapján rekonstruálni, hiszen erre a korszakra vonatkozó narratívák ma szinte egyáltalán nem gyűjthetők, mivel az azt felnőttként vagy fiatalokként megélt generáció javarészt kihalt. A két világháború közötti helyzet is csak korlátozottan rekonstruálható ezzel a módszerrel, mivel a jelenlegi legidősebb generáció tagjai is már csak gyerekkori emlékeket idézhetnek fel erről az időszakról,

esetleg közvetve, szüleik elbeszéléseiből tudhatunk meg valamivel többet arról, ahogyan akkor az események leképeződtek az ott élők tudatában.

Az első világháború után a győztes nagyhatalmak jóvoltából meghúzott trianoni határ egészen abszurd helyzeteket teremtett a határ két oldalán élők életében. Természetesen az egész ország helyzetét gyökeresen megváltoztatták az új viszonyok, a mindennapokban azonban a határmenti területeken élők életét a leg-radikálisabban. Az ő helyzetük minden átmenet nélkül perifériássá vált: az utak, amelyeken szabadon jártak-keltek, egyszeriben nem vezettek sehová, az elcsatolt szomszédos települések lakói, rokonok, ismerősök egy másik ország lakói lettek, s ennek a másik országnak a működési rendszerét az itt maradtak nem ismerhették. A határ családtagokat, rokonokat, barátokat, ismerősöket választott el, s hiába minden földrajzi közelség, ezek az emberek mégis távol kerültek egymástól, már nem lehettek jelen egymás mindennapjaiban. A határon túli terület – lett légyen az eladdig szomszédos falu – az átjárás és a kapcsolatok megszűntével fokozatosan ellenőrizhetetlen fehér foltta vált, amelyhez már csak emlékek kötődtek, amik lassacskán elhalványultak. Ezzel elkezdődött az elszigetelődés, és vele az elidegenedés folyamata, amely generációról generációra fokozódott, ahogy a fiatalabbaknak egyre kevesebb személyes kapcsolata és élménye akadt a határ túloldalán élőkkel. Ezt a folyamatot főként a második világháború utáni állapotok erősítették fel, ebben az időszakban ugyanis (gyakorlatilag 1950-től a rendszerváltásig terjedően) a határ csak a minimális átjárást tette lehetővé, azt is csak a hivatalosan kijelölt átke-lőhelyeken.

A trianoni határ olyan területeket szakított szét, amelyek hosszú évszázadokig organikus, bonyolult kapcsolatrendszerekkel átszőtt területi egységeket, vonzásokörzeteket képeztek, s teljességgel figyelmen kívül hagyta a nyelvi, kulturális, és többnyire még a földrajzi adottságoknak köszönhetően kialakult természetes határokat is. A legszélsőségesebb példa esetünkben talán a szlovák-ukrán határon elhelyezkedő Szelmenc nevű magyar ajkú település sorsa, amelyet egyenesen a falu közepén szel keresztül a határ, egy-egy fele a szlovák-ukrán határ két oldalán Nagy- és Kisszelmenc (szlovákul Velké Slemence) néven szerepel. A manapság oly sokat hangoztatott modern európaiság és emberi jogok tükrében az itt uralkodó helyzet illusztrálására nehéz megfelelő kifejezést találni. Ezt bizonyítja az utóbbi időben az a tény, hogy egyre inkább ráirányult a világ figyelme erre a „kettézárt falura”, mígnem 2005. december 23-án végre (jelentős amerikai magyar diplomáciai kapcsolatoknak köszönhetően is) végre sor kerülhetett a két falurész közötti kishatár megnyitására. De a szétszakítottságot illetően gondolhatunk akár Komárom vagy Sátoraljaújhely esetére is.

A példa illusztrálásához azonban nem kell olyan messzire mennünk. A történeti Nógrád megyét kettészelő határ ugyanis, ha nem is hasított szét falvakat, mégis szétszakított egymással szorosan összefüggő néprajzi-, kulturális- és gazdasági területi egységeket, így az itt lévő települések ma kiválóan szemléltetik a perifériára szorulás állapotát. Ez a helyzet a kutatásaim fókuszpontjába helyezett Medvesaljával, amelyet kisebb megszakítással idestova nyolcvanhat éve osztja ketté a határ, kérlelhetetlenül elválasztva egymástól szomszédos, alig néhány kilométerre fekvő falvakat. Ceredtől mintegy egy kilométerre fekszik a határon túli Tajti és Hidegkút, őket sorban a többi medvesalji falu követi: Vecseklő, Újbást,

Óbást. Ceredet és Tajtit azelőtt földút kötötte össze, amit a rendszerváltás után, a határátkelő mielőbbi megnyitása érdekében a szlovák oldalon is leaszfaltoztak. Aki ott jár, alig hiszi el, hogy a szép új aszfaltozott autóúton a bogarak és békák közlekedhetnek csak zavartalanul. A határátkelő Ceredtől mintegy 30 km-rel távolabb, Somoskőújfalunál található, ugyanez a határátkelő Tajtitól mintegy negyvenöt km-re esik, így a szomszéd faluba tervezett rokoni látogatást oda-vissza csak 150 km-es kerülővel lehetséges lebonyolítani. A rendszerváltás óta lehetőség nyílt ugyan a két falu közötti sorompókat az év bármely napján megnyitni, ezért a szolgáltatásért azonban Cered községnek (ill. a magyarországi oldalról a határnyitást kezdeményező illetékesnek) a törvények értelmében kiadós összegeket kell fizetnie a magyar határőrségnek. Ennek köszönhető tehát, hogy a gyakorlatban csak korlátozottan nyílik lehetőség a határnyitásra, azaz az évnek csak bizonyos, kiemelt napjain – nagyobb ünnepekkor, falunapokkor nyitják meg. Szlovák fél részéről ellenben az – ottani szabályoknak köszönhetően – ugyanez a szolgáltatás nem kerül pénzbe. Legtöbbször azonban ezek a határnyitások adnak lehetőséget arra, hogy a rokonok meglátogassák egymást, a fiatalok átjárjanak az ottani szórakozóhelyekre stb. Arra azonban nem elegendők, hogy nagyobb számban szövődjenek új ismeretségek, kapcsolatok, így a régi rokoni szálak őrzését – az idősebbekkel együtt – a kihalás veszélye fenyegeti.

Medvesalja a történeti Nógrád és Gömör megyék találkozási pontján terül el, s a szűkebb értelemben vett Medvesalja néven a néprajzi szakirodalom az egymás közelében csoportosuló öt falut említi, melyek mindegyike jelenleg Szlovákiához tartozik: Újbást vagy Egyházásbást (Nová Bašta), Óbást (Stará Bašta), Vecseklő (Večelkov), Medveshidegkút (Studená), Tajti (Tachty). Időnként ide sorolják még a közeli Almágyot (Gemerský Jablonec), Dobfenéket (Dubno) és Péterfalát (Petrovce), Ajnácsköt (Hajnáčka), valamint két pusztát, Bakóházát (Bakov) és Belezsérpusztát (Beležír) is. Érthetetlen módon nem sorolják a szűkebb értelemben vett Medvesaljához a Tajtihoz és Hidegkúthoz alig egy kilométerre, de már a magyarországi oldalon fekvő Ceredet (Paládi-Kovács Attila is csak a Medves-vidék külső, déli zónájába sorolja¹), holott néprajzi szempontból éppen olyan szorosán kapcsolódik az említett falvakhoz. Ez a nem egy lapon említés véleményem szerint a határ jelenlétének köszönhető, lévén hogy a néprajzi kutatások zömét már a határ meghúzása után végezték.

A medvesaljai falvakat is érintették kisebb mértékben a történelem során lezajló migrációk, többnyire azonban inkább népességkibocsátó szerepet töltött be. A történelem egyik legzavarosabb korszakát, a 16–17. századi török időket is átvészelték az itt élők, amint a térség egyik legjelesebb kutatója, Paládi-Kovács Attila írja: „Medvesalja... középkori népességének nagyobb részét megőrizte a 16–17. század folyamán.”² Bár vannak a térségben szláv és egyéb népesség jelenlétére utaló elnevezések, Medvesalja lakossága azonban a középkortól kezdve a mai napig megőrizte magyar nyelvét és identitását. Tajtin pl. az ottaniak elmondása szerint egy szlovák él, aki oda nősült és azóta tökéletesen elsajátította a helyi magyar nyelvet.

Nézzük meg, hogy melyek azok a kulturális vonások, amelyek a hajdani szerves kulturális egységet képező szétszakított területeken a mai napig fennmaradtak, mégha kissé átalakultak is. Jelenleg, a regionalizmus világában éppen ezekre a közös vonásokra való ráérezés teremtheti meg újra az összetartozás közösségi

élményét, és a határok várható eltűntével elősegítheti az újbóli egymásratalálást. Természetesen a legkézenfekvőbb és legáltalánosabb közös jellemző az anyanyelvi azonosság és a magyar identitástudat. Régiós szinten azonban ezek az általános vonások is differenciálódnak, helyi jellegzetességek adódnak hozzájuk, ráadásul a határ megléte óta a két terület különböző utakat járt, ami a helyi nyelv és identitás alakulására is rányomta bélyegét. Alább megpróbálom felvázolni a közös jellemzőket és a határ meghúzásával létrejövő különbségeket.

A medvesaljai magyarság a palóc nyelvjárásnak egy helyi változatát beszéli, amely a gömöri és a nógrádi dialektusnak egy sajátos – igen sok archaizmust őrző – keveréke. El kell azonban mondani, hogy a Medvesalja tájnyelvével meglehetősen mostohán bánt a nyelvtudomány. A debreceni egyetem professzorának, az egyébként óbásti származású Kovács Istvánnak a visszacsatolás éveiben ugyan megjelent néhány értékes tanulmánya³, rendszerezésre azonban nem került sor. A közelmúltban Cs. Nagy Lajos kötete mutat előrelépést a témában.⁴ Itt most csak néhány alapvető jellegzetességet szeretnék illusztrációképpen bemutatni, a teljesség igénye nélkül. A palóc nyelvjárás általános és legismertebb jellemzőin túl (amilyen pl. az „a” és „á” hangok, valamint a kétféle „e” hang sajátos ejtése) elsősorban a helyi jellemzőket próbálom meg felvázolni, amelyek rendszerint a tágabb környékhez is hozzákapcsolják a medvesaljai tájszólást. Ilyen pl. a lágy „j” hang megléte, amit a nógrádi palócság (a gömöri viszont nem) a legutóbbi időkig megőrzött mint magyar nyelvi archaizmust. Sajnos már a Medvesalján is csak a legidősebbek használják (*lyány, csinállya, mocsolya, golyó, olyan* stb.), velük együtt a „ly” hang eltűnik a magyar nyelvből. A nyelvjárás egyik karakteres jellegzetessége az erőteljes diftongusok használata, ami viszont a gömöri palócság nyelvi sajátossága (*jou=jó, vout=volt, töülem=tőlem* stb.); az „é” hang nyitott ejtése (*szeep=szép, een=én* stb.); tájjellegű szóvégződésesek („*Má’ Kanányi /=Kanához/ nem merek kimennyi, mer’ me’harap a Bangyi!*”, *tólon=tavon*); tájszavak, kifejezések (*ettéd=tiéd, elcsehint=elcsen, mocsolya=kenderáztató pocsolya* stb.). A tágabb értelemben vett medvesaljai falvak mindegyikében ezt a nyelvjárást beszélik, beleértve természetesen Ceredet is. Az idősebbek szájából határon innen és túl ma még ezt a jól felismerhető medvesalji tájszólást hallhatjuk, amelyet az avatott tisztán el tud különíteni a távolabbi vidékek palóc falvaiétól. Szólni kell azonban a nyelv folyamatos változásáról, a mai állapotának feltérképezéséről is. A fiatal generáció esetében a tájszóláshoz való viszonyt illetően más a helyzet a határ két oldalán. A szlovákiai részeken a fiatalabb generációk sokkal erőteljesebben megőrizték nyelvjárásukat, mint a magyarországi palóc vidéken élők, igaz, ők is már kissé sematizáltabb formában. Magyarországi részeken azonban (és ez országszerte érvényes) egy-két kivételtől eltekintve a fiatalabbak szinte teljesen kivetkőztek a tájszólásból, olyannyira, hogy szlovákiai földijeik jól meg tudják különböztetni őket saját csoportjuktól (a szlovákiaiak a magyarországiakra azt mondják, „milyen szép magyarosan beszél”, saját csoportbelitől azonban rendszerint nem veszik jó néven, a különbözni akarás erőszakolt jeleként értelmezik, „minek affektál?”). A nyelvjárás elhagyása legfőképpen a tanultabb magyarországi fiatalokra jellemző, ők már szinte képtelenek szüleik, nagyszüleik nyelvjárását beszélni, míg a kevésbé iskolázottaknál inkább megfigyelhető a tájszólás megőrzése. Sajnos ez sokszor helytelen értékítéletekhez vezet, miután a nyelvjárás megléte a magyarországi fiataloknál lehet egy negatív műveltségi mutató.

Másrészt viszont újabban felfedezhetők a nyelvjárások újraélesztésére való törekvések is, elsősorban értelmiségiek részéről. Ami az identitást illeti, itt is megtalálhatóak a hagyományokhoz való kötődések (a határ mindkét oldalán a magyar identitás folytonos), amelyet azonban a határok meglététől tartó külön utakon járás kissé árnyaltabbá tett. Míg a magyarországi részen megmaradt a többséghez való tartozás tudata, amelyet azonban a perifériára való kerülés tudata árnyalt. Szlovákiai részen szintén érvénybe lépett a periféria tudata, ugyanakkor a magyar identitástudat innentől kezdve náluk a kisebbségi lét tudatosítása mentén érvényesült, önmagukat immáron megkülönböztetve az anyaországiaktól. Ezzel azonban a magyar identitástudat egyáltalán nem értékelődött le a Medvesalján, sőt, saját csoportjukat ma is pozitívabban értékelik, mint más környező etnikumok csoportját, ami annak is köszönhető, hogy Medvesalja szlovákiai része még ma is nyelvileg homogén területet képez, valamint az anyaország közelsége, az anyaországhoz fűződő pozitív attitűdök is gátolják a többségi nemzetbe való asszimilálódást. Jellemző módon az anyaországiaktól sokszor zokon veszik, ha szlovákoknak nevezik őket, a szlovákság iránt azonban rendszerint egyáltalán nem táplálnak negatív attitűdöket. Ahogy már említettem, az anyaországiakat leginkább a nyelv alapján különítik el, ha azonban a Medvesalja magyarországi részéről érkező a helyi nyelvjárással szól, és történetesen még a rokoni rendszer hálózatába is van némi bepillantása, akkor a különbségek eltűnnek, s az illető számára megnyílnak a kommunikációs csatornák bensőségesebb formái is.

Egy másik összekötőkapcsot alkot a medvesaljai falvakat átfogó rokonsági hálózat. Ceredet alig egy kilométer választja el Tajtitól, de a szorosabb értelemben vett Medvesalja valamennyi falujára érvényes, hogy alig több mint 1–2 km távolságra fekszenek egymástól. A két falut (de a többi medvesalji falut is) szoros rokoni szálak kapcsolják egybe, ami annak volt köszönhető, hogy a határ meghúzása előtt, ill. '38-as megszűnése után is a Medvesalja egységes házasodási körzet volt, falvainak lakói többnyire a saját, illetve a többi medvesaljai faluból választottak házastársat. Ennek köszönhető az a bonyolult, de mégis nyomon követhető rokonsági rendszer, amelyben a falvak idősebbjei még ma is jól tudnak tájékozódni, s az onnan származókat be tudják helyezni a Medvesalja rokoni kapcsolatainak szövedékébe. A két falu közötti országhatár azonban a trianoni békediktátum érvénybe lépésétől kisebb megszakítással gyakorlatilag a mai napig elzárta egymástól a két szomszédos falut, megszakítva a kapcsolatokat, aminek következtében a rokoni szálak meggyengültek. Nemcsak azért következett be a rokoni kapcsolatok elhalványulása, mert a határ jelenléte miatt a kapcsolatok ápolását szolgáló találkozások lehetőségei drasztikusan korlátozva voltak, hanem az elzártság következtében ezek a rokoni szálak nem reprodukálódhattak, mivel új házasságok már csak nagyon elenyésző mértékben születtek a két különválasztott rész között. Létezik azonban a rokoni szálaknak egy olyan reprezentációja, amely csak az olyan elzárt, belső életet élő közösségekre lehet jellemző, mint amilyen Medvesalja volt évszázadokon keresztül. Ez pedig a „ragadéknévek” rendszere, amely sajátos törvényszerűségek szerint szerveződik. Ragadványnevek használata szinte minden olyan településen létezik, ahol a hosszú együttélés folytán differenciált kapcsolatrendszerek alakulhattak ki az otlakók között, amelyek generációkon keresztül egyre inkább elmélyültek. A medvesaljai falvaknak is vannak jellegzetes családnevei, amelyek némelyike szinte

csak erre a vidékre jellemző. A helybéli családneveknek megvan a falvankénti (bár ma már kissé laza) lokalitása, sokszor már ezekből sejteni lehet, melyik faluból származik az illető, vagy legalábbis valamelyik felmenője. Ha pl. Mag Istvánnak hívnak valakit, akkor valószínűleg hidegkúti az illető, és a következő kérdés az lesz, hogy „melyik hadbó?”, amire pl. jöhet egy olyan válasz, hogy a „Csimá” hadbó”, így teljesen világossá válik az illető kiléte bármelyik medvesalji faluban. Ez a rendszer a hosszú ideig tartó patrilocális házasodási formának volt köszönhető, ti. a palóc hadak esetében az ifjú pár rendszerint a vőlegény apjának házához költözött, a menyasszony innentől a férje hadához tartozott, szigorúan át kellett vennie a család minden szokását. Óbástban pl. a leggyakoribb családnév a *Kovács*, *Tóth*, *Galbács* volt (ezek különböző ragadványnévvel ellátott hadakra bomlottak, mint pl. *Kovács-Kúszó*, *Tóth-Deme* stb.), Újbástban a *Mede*, *Básti* név gyakori, Hidegkúton a *Mag*, a *Virág*, Vecseklőn a *Bozó* és a *Deák*, Tajtin a *Pál*, a *Básti* és a *Molnár*, Bakóházán a *Pelle*, Cereden a *Cene*, a *Tajti*, valamint a *Simon* családnevek terjedtek el a leginkább. A keveredés, migráció, benősülések folytán azonban ezek a nevek elkerültek más falvakba is, így határon innen és túl megtalálhatók a széles környéken. A *Bozó* név pl. szinte csak ezen a vidéken fordul elő, pl. Vecseklőn (Szlovákia), vagy a közeli Zabaron (Magyarország) szintén az egyik leggyakoribb családnév, de megtalálható Salgótarjánban, Füleken, Losoncon stb. is. Ezek a családnevek hadak szerint csoportosulnak, az azonos vezetéknevű hadakat ragadványnevekkel különböztették meg egymástól. Míg azonban a családnév csak apai ágon öröklődik, a ragadványnév anyai ágon is öröklődhet, sőt, házasodás útján jönnek létre az összetett ragadéknévek (pl. a *Pál-Matyó-Geczi*). A család- és ragadványnevek ezen összefonódása a még ma is nyomon követhető leszármazási vonalak rendszerét takarja, s a palócságra egykor oly jellemző családforma, a nagycsalád-had intézményének emlékét őrzik. Bár ez a családforma a 20. század első felére a Medvesalján is felbomlott, térségünkben mind a mai napig jelen van a köztudatban, éppen a család- és ragadványnevek által reprezentált rokoni kapcsolatokban. Tajtin pl. összesen 64 „ragadéknévet” sikerült felgyűjtenem, de további változatokat képeznek az összetett ragadványnevek (pl. *Pál-Matyó-Geczi*, *Gazsi-Ferenc* stb.). Egyes ragadéknévek több évszázadra vezethetők vissza (pl. a *Geczi*, *Vidróczki*, *Matyó* nevek Tajtiról és Ceredről), mások viselőjének gyermekkorában keletkeztek (pl. a tajti *Cukros*, *Leszek* nevek). Az idős tajtiak még jól ismerik a ceredi hadak család- és ragadványnév szerinti felosztását és fordítva. Terepmunkám során számos esetben nyílt alkalmam megbizonyosodni arról, hogy a két falu lakói között még ma is az egy közösségbe való tartozás érzését, az ismeretlen helyébe lépő ismerős élményét adja a hadak ragadványnevek szerinti emlegetése. A túloldaltól jövő idegent hamar az ismerőség kellemes atmoszférája fogadja, amint kiléte után érdeklődő helyiek beazonosítják a felmenőit a család és ragadványneve alapján. Egyik ceredi interjúalanyom elmondása szerint úgy ismerte meg egy idősebb tajti nőrokonát, hogy Tajti utcáján sétálva egy időse asszonnyal szóba elegyedett, aki érdeklődött a kilétéről. Miután a fiatalember közölte szülei nevét és ragadványnevét, a néni rögvést előteremtette egyik idősebb nőrokonát, akivel soha azelőtt nem találkozott. Idősebbekkel beszélgetve gyakran szóba kerültek a határon túli medvesaljai falvakból ismert korosabb adatközlőim, akiknek felemlítése számos esetben régi közös emlékeket idézett meg. Ilyenkor többször láttam könnyet csillogni ezeknek az öregeknek a szemében. Bár

szeretnének találkozni határon túli rokonaikkal, fiatalkori ismerőseikkel, ennek akadályát a határ meglétében látják, idős korukra hivatkozva pedig már nem vállalják a hosszú kerülőutat. Egy-egy elveszettnek hitt rokonnal vagy ifjúkori ismerőssel való találkozásra nekik többnyire csak az az évenkénti néhány alkalom nyújthat véletlenszerűen lehetőséget, amikor a két falu közötti határ megnyílik. Esetenként pedig a rendszerváltás óta megélénkült szentkúti búcsú⁵, ahová az utóbbi másfél évtizedben ismét megújultak a határon túli településekből induló búcsújárások is.

A nyelvi-identitásbeli jellemzőkön és rokoni kapcsolatokon túl hasonlóképpen a közös kulturális egységet bizonyítják a ma már egyre elhalványuló néprajzi jellegzetességek: népszokások⁶, népzene, népdalok és a tárgykultúra, valamint a tájjellegű ételek is (a herócét, mákos fentőt, juhtúrós csuszát, szepés káposztát, savanyú krumplilevest szepével⁷ a határ mindkét oldalán jól ismerik). Ezeknek a jellegzetességeknek a továbbélése térségünkben is egyre inkább csak a hagyományörzés mai formái, a palóc vidék biztosította azonosság és az arra reflektáló faluturizmus szintjén lesz lehetséges, ám ettől függetlenül segíthetik a közös régiós identitás felépítését.

(folyt.)

JEGYZETEK:

1. Paládi-Kovács Attila: *Medvesalja földje és népe*. In.: (Uő.): *Tájak, népek, népcsoportok*. Akadémiai Kiadó, Bp., 2003. 366. o.
2. Paládi-Kovács Attila: *Im.* 364. o.
3. Kovács István: *Medvesalja és környéke*. In.: *Mutatvány a magyar nyelv atlasz próbagyűjtéseiből*. (Szerk.: Bárczi Géza) Debrecen.
4. Cs. Nagy Lajos: *Lexikológiai vizsgálatok a Medvesalján*. Fórum Kisebbségkutató Intézet – Lilium Aurum Könyvkiadó, Komárom – Dunaszerdahely, 2003
5. Mátraverebély-Szentkút volt a Medvesalja és környéke legfőbb búcsújáró központja, a határon való átjárás megszigorításának, valamint a régi rendszer vallásellenességének köszönhetően azonban megszakadt ez a kapcsolati szál is.
6. Kotics József: *Kalendáris szokások a Medvesalján*. In.: *Gömör néprajza III.*, Debrecen, 1986.
7. *Szepe* – a palócoknál a vargányát nevezik így.

Előfizetőink, olvasóink és a sajtó-bibliográfusok tájékoztatásául közöljük, hogy lapunk első száma január 22-én látott napvilágot és a lapszámozás helyett ezt a megjelölést viseli: *Megjelent a Magyar Kultúra Napjára*.